

Asia: VN/6094/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (uhka-arvio)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusoikeudesta.

Kts. soveltuvin osin myös seuraava kohta.

Kommentit oma-aloitteisesta tiedonluovutusvelvollisuudesta.

Syyttäjälaitos haluaa erityisesti kiinnittää huomiota syyttäjän rooliin asiakastietolain 62 §:n osalta, jossa esitetään, että tietojen luovuttaminen on mahdollista ainoastaan poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten.

Syyttäjä toimii esitutkintalain 2 luvun 4 §:n perusteella tutkinnanjohtajana, jos poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän yhteydessä tai vaikka epäiltyä rikosta ei olisikaan tehty virkatehtävän yhteydessä, voi syyttäjä rikoksen vakavuuden tai asian laadun edellyttäessä päättää toimia tutkinnanjohtajana.

Ongelma on ilmeinen, jos uhka-arviota koskevat tiedot liittyvät poliisimieheen ja ne ovat säännöksen sanamuodon mukaan mahdollista luovuttaa vain poliisille. Sanamuodon mukaisen tulkinnan mukaan esimerkiksi edes vireillä olevan esitutkinnan aikana ei syyttäjänä toimiva tutkinnanjohtaja olisi oikeutettu tietoon vaan ne tulisi luovuttaa poliisille.

Toinen syyttäjän tehtäviin liittyvä ongelma tiedonsaantioikeuden rajaamisessa yksilöidysti poliisille ehdotetussa asiakastietolain 62 §:ssä koskee syyttäjän velvollisuutta osallistua esitutkintayhteistyöhön esitutkintalain 5 luvun 3 §:n perusteella ja osallistua esimerkiksi henkilöön kohdistuvien pakkokeinojen edellytysten arviointiin. Mikäli uhka-arviota varten annettuja tietoja ei ole mahdollista käyttää esitutkintayhteistyössä, se voi vaikeuttaa tavoitteena olevan kuolemaan johtavan perhe- ja lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemistä.

Keskeinen vaikutus tietojen saannilla on myös esitutkintalain 11 luvun 9a §:ssä säädetyn asianomistajan henkilökohtaisen arvioinnin toteuttamisessa. Esitutkintaviranomaisen on kuultava syyttäjää erityisen suojelun tarpeesta ja asianomistajan suojelemiseksi tarkoitettujen toimenpiteiden tarpeellisuudesta. Esitutkinnan päättämisen jälkeen arvioinnin tekemisestä uudelleen päättää syyttävä.

Ehdotuksessa nimenomaisesti todetaan (s. 21) uhka-arvioinnin painottuvan mahdolliseen uhriin, olevan tapauskohtaisesti painottunutta ja uhka-arviota varten kerätään tietoa mahdollisesta uhrista tai uhrista tilannekohtaiset kontekstuaaliset tekijät huomioiden. On siis varsin mahdollista, että uhka-arviota varten annetut tiedot vaikuttaisivat asianomistajan henkilökohtaisten olosuhteiden arviointiin. Parhaiten palvelisi se, että säännöksen sanamuotoon lisättäisiin syyttävä tai vaihtoehtoisesti oikeutettaisiin poliisi luovuttamaan edelleen tietoja syyttäjälle kuuluvia tehtäviä varten. Jälkimmäinen vaihtoehto ei kuitenkaan poistaisi syyttäjän tutkinnanjohtajana toimiessa vallitsevaa epäkohtaa.

Vähintäänkin esityksen perusteluissa tulisi arvioida syyttäjälaitoksesta annetun lain 22 §:ssä säädetyn syyttäjän yleisen tiedonsaantioikeuden ulottuvuutta uhka-arviota varten poliisiin saamiin tietoihin epäyhtenäisten käytäntöjen ehkäisemiseksi.

Kommentit poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonluovutuksesta.

Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että asiakastietolain 62 §:n 3 momentin mukaisen tietopyynnön tekisi päällystään kuuluva poliisimies (s. 40). Vähintäänkin esityksen perusteluissa tulisi huomioida se, että esitutkintalain 2 luvun 4 §:n 3 momentin mukaan syyttäjällä on tutkinnanjohtajan tehtävässä samat toimivaltuudet kuin päällystään kuuluvalla poliisimiehellä.

Kommentit oikeudesta ilmoittaa työntekijään kohdistuneesta epäilystä rikoksesta.

Ei kommentoitavaa

Muut kommentit.

Erityisen kannatettavaa on, että ehdotettu asiakaslain 63 §:n sosiaalihuollon tietojen saantioikeus koskee myös syyttäväviranomaisia. Sen sijaan tietojen luovuttamisen perusteena olevien rikoksen rangaistusminimin ollessa neljä vuotta vankeutta, se jättää ulkopuolelleen monesti lähisuuhdeväkivaltaan liittyviä rikosnimikkeitä kuten vainoamisen, laittoman uhkauksen, kunnianloukkauksen ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen. Näiden rikosten selvittämiseksi tarvitaan yleensä muutakin tukevaa todistelua kuin vain asianosaisten henkilökohtaiset kertomukset. Tällaista henkilötodistelua tukevaa tietoa voisi olla saatavissa myös sosiaalihuollon tiedoista liittyen esimerkiksi lähisuhteen kontrolloiviin olosuhteisiin. Näihin rikostyyppisiin puuttumalla olisi vakavan väkivallan uhka lähisuhteissa todennäköisesti torjuttavissa ja ennalta estettävissä.

Valtakunnansyyttäjän toimisto kannattaa lähtökohtaisesti ehdotuksessa esitettyä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (asiakastietolaki) 62 §:n 2 ja 3 momentin sekä 62 a §:n lisäyksiä ja 63 §: n 2 momentin muutosta liittyen tietojen luovuttamista uhka-arviota ja törkeiden rikosten selvittämistä varten.

Ehdotuksessa esitetyt asiakastietolain 62 §:n ja 63 §:n lisäykset helpottaisivat käytännön lainsoveltajan työtä, koska asiakastietojen ilmoittaminen ja luovuttaminen perustuisi selkeään erityissäätelyyn eikä luovutuksen lainmukaisuutta ole tarpeen yrittää sovittaa viranomaisen yleisiin tiedonsaantioikeutta koskeviin säännöksiin ja siten mahdollisesti testauttaa tietojen luovutuksen lainmukaisuutta aikaa vievässä hallinto-oikeusprosessissa.

Rappe Jukka
Syyttäjälaitos

Savurinne Heidi
Syyttäjälaitos